

11 november 2018

HOE PAULUS HET GELOOF DEELT MET NIET-GELOVIGEN

Bijbellezing: Handelingen 17, 15-34

In deze preek gaan wij naar Paulus kijken. Hoe hij tegenover niet-gelovigen mensen zijn geloof communiceert en wat wij daarvan kunnen leren.

Nu moeten wij Paulus niet willen kopiëren. Paulus is een verhaal apart. God is een heel speciale weg met hem gegaan. Paulus had een bijzondere roeping. Hij was ook nog eens heel goed onderlegd als Farizeeër. God gebruikt niet iedereen voor Zijn Koninkrijk op de manier van Paulus. Maar hoe Paulus daar ongeveer 2000 jaar geleden in Athene staat te spreken tegenover de Griekse geleerden..., daar kunnen wij – ondanks de kloof in tijd en cultuur - wel een aantal dingen van leren.

Paulus geeft ons geen complete handleiding. Het gaat in het communiceren van ons geloof niet om gesprekstechnieken enz. Een christen is geen vertegenwoordiger die op een zo overtuigend mogelijke manier zijn product aan de man moet brengen en moet zien om zijn quota te halen. Nee, hoewel Paulus ook gebruik maakte van retorica en van citaten en ook een goed opgebouwd verhaal had, lezen wij eerst iets anders van Paulus... Paulus liep door de stad... en toen hij al die afgodsbeelden zag waarmee de stad was versierd..., toen raakte de geest van Paulus raakte geprikkeld, zo staat er in vers 16. Het raakte Paulus diep wat hij zag, toen hij een rondje door de stad Athene liep. Het ging Paulus aan het hart. Nu, daar begint het mee in het al dan niet spreken over God, over Jezus, over het geloof. Het begint niet bij technieken, kunstjes, goede zinnen. Het begint bij je hart.

Waarom raakte Paulus dit zo, al die afgodsbeelden die hij tegenkwam? Was hij niet zoveel gewend als jood? Kwam hij niet zo vaak in de grote stad? Nou: al die religieuze drukte, al dat offeren, dat geven en beven..., terwijl men de God van Israël niet of nauwelijks kende... Paulus beleed: *'Er is maar één God, de Vader van onze Here Jezus Christus'*...

In hoeverre worden u en ik er nog door geraakt? Ik merk in gesprekken soms dat er wissels worden omgezet, wanneer men intensiever contact krijgt met andersgelovigen of niet-gelovigen. Zeker als het je gezin of familie binnenkomt, dan word je al snel wat milder... Ik krijg nog wel eens de opmerking te horen: 'maar we geloven toch eigenlijk allemaal in dezelfde God, we noemen Hem alleen anders.' Of: 'maar het lijkt heel erg veel op elkaar... Hij bidt ook elke dag, zoals wij.' 'En hoe zij leeft..., nou, daar kunnen wij als kerk nog een voorbeeld aan nemen!' Maakt het eigenlijk wel zoveel verschil? 'Hebben die andere mensen het dan allemaal fout?' 'Als ik in Marokko was geboren, dan was ik waarschijnlijk ook moslim geweest, of niet?'

Weet u: dit is niet het probleem van onze moderne tijd. Paulus leefde ook in een wereld met allemaal religies. De kerk was toen nog veel en veel kleiner dan in onze tijd. Sterker nog: in Athene was helemaal geen kerk en voor zover ik weet ook geen christen te bekennen. Wat deed dat met Paulus, die multireligieuze samenleving? Ging hij er toch wat makkelijker over denken? Nee, zijn hart was bij God, bij de God van Israël, de Vader van Jezus Christus. Het geloof in deze God is geen algemeen geloof. *Het is altijd al een geloven en belijden geweest, tegen alle andere religies en overtuigingen in.*

God verscheen aan Abraham en riep hem uit zijn religieuze context, terwijl zijn hele familie en woonplaats allemaal Mesopotamische goden vereerden. God ging met het volk Israël een weg, te midden van allemaal volken die andere goden vereerden. Daniël bleef aan God trouw, terwijl aan het hof in Babel eigenlijk alleen allemaal andere goden werden

vereerd. En zo is ook Paulus op pad gegaan. Hij werd niet in verwarring gebracht. Want zo was God al eeuwen lang een weg gegaan met deze wereld. In het klein. In het verborgene. In een enkel volk. In enkele personen. Te midden van allemaal andere religies en overtuigingen. En toch was deze God, de God van hemel en aarde, Hij alleen. Houdt u en houd jij ook deze belijdenis vast?

Paulus werd door de multireligieuze samenleving geraakt, omdat het om de eer van God ging. Geraakt, omdat het ook om het heil, de redding, de zin en zekerheid van mensen ging. En daarom reageerde Paulus ook niet uit de hoogte. Hij keek niet op de mensen neer, als mensen die het volkomen bij het verkeerde eind hadden. 'Hoe komen ze er nu bij om beelden van steen en hout te gaan vereren?' Nee, Paulus sprak niet neerbuigend over andersgelovigen..., hij bleef respectvol en ging juist *met* hen spreken.

Misschien vind je die moslims wel heel vreemd... en bedreigend soms... Of misschien heb je wel de neiging om qualihumoristisch te praten over mensen die hun ziel en zaligheid geven aan bezittingen, aan hun gezondheid of hun uiterlijk. Je ziet om je heen zoveel goden vereerd worden. Maar blijf respectvol. Nee, het gaat er echt om wat je gelooft en in Wie je gelooft! Het komt niet allemaal op hetzelfde neer. Maar je kunt beter het gesprek met iemand aangaan, dan vanuit je eigen mening over iemand te praten.

Paulus gaat in ieder geval het gesprek aan. En op een dag wordt hij uitgenodigd om zich te verantwoorden voor het rechtcollege van de stad. De Here Jezus had al voorgezegt dat verantwoording afleggen van je geloof gewoon een onderdeel van je geloofsleven is.

Ik vind het heel mooi hoe Paulus het gesprek aangaat, hoe hij verantwoording aflegt van zijn geloof. In het gesprek met de joden - in de synagoge, of voor het Joodse Sanhedrin - citeert Paulus meestal een hele serie Bijbelteksten. Dan werd er gediscussieerd over hoe je die teksten uit Oude Testament moest lezen. In het gesprek met de Griekse filosofen staat niet te beweren met de Bijbel in de hand 'dit moet je geloven, want zo staat er geschreven!'. Nee, Paulus sluit aan bij het leven en het denken van de filosofen. Paulus zegt: 'de God Die ik verkondig woont niet in tempels die met handen gemaakt zijn. Hij wordt ook door mensenhanden niet gediend, alsof Hij iets nodig had'. Het gaat helemaal niet om prachtig versierde tempels en om offers om de goden gunstig te stemmen. Nou, daar konden die Griekse filosofen, de Stoïcijnen en Epicureeërs in meekomen! Dat was precies hun kritiek op het oude Griekse geloof.

Paulus zocht dus de aansluiting. Hij ging er niet met gestrekt been in. Hij wilde met zijn gesprekspartners meedenken... en vervolgens hen ook meenemen. En dat deed hij niet als een trucje, om zo de mensen in een wat goede stemming te brengen zodat zij wat ontvankelijker waren voor het product dat hij ging aanprijzen..., nee, Paulus *zocht echt de verbinding met deze Griekse mannen..., omdat hij wist dat zij – of zij het nu geloofden of niet – ook met God verbonden waren.* God heeft ons allemaal gemaakt, zo zei Paulus. En God heeft ons over heel deze aarde verspreid en ons een plaats gegeven. (In twee zinnen vat Paulus hiermee het boek Genesis samen.) En deze God, Die ons allemaal heeft gemaakt en ons een plaats heeft gegeven om te leven, is niet ver van ons. Hij is niet ver van ieder van ons (vers 27). In Hem (in God) leven wij, bewegen wij en bestaan wij. Zoals Psalm 139 het zegt: 'God is altijd om ons heen'. Maar Paulus citeerde geen Bijbeltekst, hij citeert een Griekse niet-christelijke dichter: 'wij zijn ook van Zijn geslacht'.

Dat is mooi. En heel belangrijk in gesprekken met niet-christenen. *Het besef dat ook die ander een verbinding heeft met God, omdat God met hem of haar in verbinding wil staan.* Nee, hij of zij is geen anoniem christen. Soms gelooft men echt niet. Maar ik bedoel dat het gewone dagelijkse leven van iemand, christen of niet, toch met God verbonden is. ... Want God laat zich zien in de heel gewone dagelijkse dingen: de gezondheid waar je misschien bijna elke morgen

mee mag opstaan. De zon die 's morgens vroeg soms zo'n prachtig licht over de stad verspreidt. De kleuren van de herfst. Maar ook de mensen om je heen. Of de liefde en toewijding waarmee een verpleegkundige haar werk doet. De gedrevenheid waarmee ook door niet-christenen een stukje vrijwilligerswerk wordt gedaan in Schollebaar. De liefde die je ziet in die vader die met zijn kind in de speeltuin speelt. De spontane lach van een kind. Overal sporen van God in ons leven. Ondanks de grote ellende in de wereld is de wereld er nog vol van! Sporen van Gods goedheid en liefde, waarmee Hij deze aarde heeft gemaakt en nog steeds laat bestaan. Al die ervaringen van liefde en betrokkenheid, van dankbaarheid en troost, van schoonheid en goedheid zijn indrukken die de Schepper wil achterlaten.

Nu, daarmee kan je een ander niet gelijk tot het christelijk geloof bekeren. Maar het kan wel een aanleiding tot een gesprekje zijn, of een mogelijkheid tot verdieping van het gesprek: 'wat zou die medewerkers van het Rode Kruis in Syrië nu bewegen om daar te helpen? Medemenselijkheid, zei je? Maar hoe zouden ze aan zoveel liefde voor hun medemensen komen? Waar komt die liefde nu vandaan?' ... 'Of dat bijzondere talent dat jouw idool heeft, die geweldige stem... Wat is muziek toch een geweldige gave..., waar je soms helemaal je hart aan kan ophalen..., wat mooi dat wij dat hebben gekregen! ... 'Of het wonder dat je 's morgens wakker wordt en een dag vol mogelijkheden krijgt..., dat is toch eigenlijk heel bijzonder? Waarom? Waartoe? ... Of neem dat gedicht van 'voetstappen in het zand'..., waarom raakt iemand dat, ook al is hij of zij misschien helemaal geen christen? Zou het in al die dingen toch die God zijn, die helemaal niet ver van ons is..., maar in Wie wij allemaal leven en bewegen en zijn? Het is goed daar oog voor te hebben in je contacten met niet-christenen.

Maar als deze God van hemel en aarde zo dichtbij is..., terwijl juist zoveel andere goden en godenbeelden worden vereerd..., dan is er toch iets vreselijk misgegaan? Nu, daar draait het betoog van Paulus dan ook op uit. Paulus zegt: ²⁹Wij nu, die van Gods geslacht zijn, moeten niet denken dat de Godheid gelijk is aan goud, zilver of steen, een product van de kunstzinnigheid en gedachten van een mens. ³⁰God dan verkondigt, met voorbijzien van de tijden van de onwetendheid, nu overal aan alle mensen dat zij zich moeten bekeren.

Je moet je bekeren. Waarom? Paulus zegt niet tegen zijn niet-gelovige gesprekspartners: 'God zal jullie verkeerde daden allemaal straffen, als je je niet bekeert'. Nee, Paulus sprak anders. Hij had het over een God Die aan het begin van alles stond..., Die ons leven had gemaakt..., Die heel dichtbij ons is, dichterbij dan wij vaak denken of vermoeden, een God Die zoveel liefde en goedheid in de mensheid heeft gelegd..., maar die mensheid ziet Hem niet... en uit angst voor de goden offeren zij allemaal goederen... en om iets gedaan te krijgen in hun leven, leveren zij enorme prestaties...en ondertussen gaat er zoveel mis tussen mensen onderling, in de maatschappij, in de verbinding met God. God zoekt onze bekering. Letterlijk betekent het Griekse woord voor 'bekering' dat Paulus hier gebruikt: 'omkering van denken'. God verlangt ernaar dat wij ons omkeren. Dat wij een andere beweging maken in ons denken. 'Welke kant ga je op in je leven?' Dat is de vraag die Paulus stelt. 'Welke kant ga je op in je leven?' Heb je er over nagedacht? Zie je misschien ook sporen van iemand anders in je leven, iemand die je niet wil loslaten, iemand Die jouw leven omvat? In het gesprek over het leven, over deze wereld, over de zin van je bestaan, over hoe dit leven ingevuld kan worden..., over welke kant je op moet in je leven..., aan de randen van zulke gesprekken zijn er soms openingen om iets te delen van die God Die niet ver van ons is en Die ernaar verlangt dat wij weer in die verbinding met Hem zullen staan.

Dat betekent niet dat je bij een ziekbed gelijk de kans moet grijpen om iemand te bekeren. Nee, respect hebben voor de ander, zo begonnen wij. Maar juist in de gesprekken over het leven, over wat een goed leven is, over zin en zekerheid,

over normen en waarden..., juist in zulke gesprekken kan je soms iets laten zien van die God Die niet ver is van die ander en van jou.

Het valt mij op dat Paulus zijn toespraak eindigt met het oordeel van God: ³⁰God dan verkondigt, met voorbijzien van de tijden van de onwetendheid, nu overal aan alle mensen dat zij zich moeten bekeren, ³¹en wel omdat Hij een dag vastgesteld heeft, waarop Hij de wereld rechtvaardig zal oordelen door een Man Die Hij daartoe aangesteld heeft. Paulus eindigt dus met het oordeel. Dat is iets wat wij meestal in onze evangelisatieacties niet doen. En dat is misschien ook maar verstandig ook, want niet-christenen hebben regelmatig een bepaald wantrouwen naar de kerk, omdat de kerk het in de geschiedenis vaak zo goed wist en mensen daarbij heeft geoordeeld en veroordeeld, terwijl zij zelf ook niet zulke schone handen had... Maar wat kan je er nu van leren dat Paulus blijkbaar wel gewoon over het oordeel spreekt? ... Nou, misschien hè zit de wereld hier wel meer op te wachten dan wij denken. Ik bedoel: een God Die van je houdt en Die er altijd voor je is en Die voor je zorgt – zoals wij misschien wel vaak over God spreken tegenover niet-christenen – daar heeft niet iedereen behoefte aan. 'Want ik heb ook een lieve vrouw en kinderen die van mij houden... en ik heb een paar vrienden waar ik alles mee kan delen. Fijn dat jij zoveel aan je geloof hebt..., maar ik heb er geen behoefte aan. Ik heb het echt niet nodig.' U zult zulke reacties misschien wel herkennen. Paulus getuigt van Gods liefde en betrokkenheid op ons leven.. – dat kan niet anders, want zo is de God waarin wij mogen geloven – maar Paulus spreekt ook over recht en oordeel. Ooit zal er eindelijk recht en gerechtigheid komen. Dat is de belofte van onze God. Dat is de belofte voor de wereld, waarin zoveel onrecht blijkbaar nog gewoon kan blijven bestaan en waarin zoveel slachtoffers met hun verdriet en onmacht gewoon het graf ingaan. God is een God van liefde. *En een God van recht.* En God zal eenmaal het oordeel laten uitgesproken worden door Diegene Die Zelf aan het oordeel ten onder is gegaan. Die Man, zoals Paulus Hem hier noemde, Jezus Christus. Ik denk dat het zo belangrijk is dat u en ik als christenen niet alleen getuigen van een God Die liefde is – dat ook, alsjeblijft laat het aan de ander horen en ook zien – maar laten wij ook getuigen zijn van de God Die recht doet aan deze onrechtvaardige wereld. Laten wij die hoop vasthouden. En uit die hoop leven. Dat doet recht aan de gevoelens van onrecht, woede en machteloosheid die ieder van ons voelt in deze wereld. En dat doet recht aan Wie God heeft beloofd te zijn: de God van liefde en recht.

Ik heb een aantal dingen van laten zien van Paulus' communicatie van zijn geloof. Kunnen wij nu succesvol gaan evangeliseren? Nou, als je naar Paulus kijkt, vraag ik het mij af: sommigen gingen zelfs de spot met Paulus drijven. Anderen wilden er nog eens op terugkomen ('we zullen het meenemen'). En ja, enkelen kwamen tot geloof.

Het gaat niet om succesvol evangeliseren. Het gaat niet om tactieken en om resultaten. Het gaat om ons hart.

Dat ons hart verlangt dat God alleen de eer krijgt in plaats van allemaal andere goden.

Dat wij in ons hart respect hebben voor die ander, wat hij of zij ook gelooft of niet gelooft. Dat ons hart gericht is op hoe God Zich niet onbetuigd laat in de dingen van het leven, in het leven van de ander, in het leven van onszelf.

Dat ons hart gericht is op die God Die heel ons leven heeft omvat, onze gedachten wil omkeren richting Hem.

Dat ons hart gericht is op de God Die liefde en recht voor deze wereld wil.

Als ons hart daarmee is gevuld, dan kunnen wij getuigen zijn. Daar hoeft je geen Paulus voor te zijn. God wil ieder van ons op Zijn tijd en wijze gebruiken. Wees daar maar van overtuigd.